

UPUTE ZA RAD NA SIGURAN NAČIN TIJEKOM BIOMEDICINSKIH ANTROPOLOŠKIH ISTRAŽIVANJA

Svrha ovog Protokola je očuvanje zdravlja te sprječavanje i smanjenje mogućih nezgoda na radu, ozljeda na radu, profesionalnih bolesti i bolesti u svezi s radom kako zaposlenika Instituta za antropologiju tako i drugih osoba koje su uključene u provedbu biomedicinskog terenskog istraživanja te samih ispitanika.

Biomedicinsko istraživanje na ljudima mora biti provedeno u skladu s četiri osnovna etička principa □ poštivanje prava, poštivanje osobe, dobronamjernost i neškodljivost □ prema odrednicama tekuće revizije Helsinške deklaracije Svjetskog udruženja liječnika kao i međunarodnih etičkih smjernica za biomedicinska istraživanja na ljudima Vijeća za međunarodne organizacije medicinskih znanosti (Council for International Organisations of Medical Sciences □ CIOMS).

Plan istraživanja mora biti prihvaćen od strane Etičkog povjerenstva Instituta za antropologiju, kao znanstvene ustanove koja je nositeljica terenskog istraživanja.

Svi zaposlenici Instituta za antropologiju te vanjski suradnici koji provode biomedicinsko terensko istraživanje, dužni su se držati lokalnih zakona i međunarodnih smjernica, provoditi svoje istraživanje s profesionalnim integritetom te u svakom trenutku primjenjivati najviše standarde skrbi i poštovanja prema ispitanicima te jamčiti njihovu sigurnost.

PROVEDBA BIOMEDICINSKOG ANTROPOLOŠKOG TERENSKOG ISTRAŽIVANJA

PROCJENA OPASNOSTI (RIZIKA)

Prije provedbe biomedicinskog antropološkog terenskog istraživanja potrebno je izvršiti procjenu zdravstvenih rizika prisutnih u pojedinim radnim procesima te načina zaštite od njihovog štetnog djelovanja (npr. kemijskim, biološkim, fizikalnim štetnostima, psihosocijalnih napora, pravilnom dizanju i nošenju teških tereta, upotrebi osobnih zaštitnih sredstava te drugim mjerama prevencije i zaštite od ozljeda na radu, profesionalnih bolesti i bolesti vezanih uz rad).

Procjena opasnosti/rizika je dinamičan proces te je prije početka svakog biomedicinskog terenskog istraživanja potrebno utvrditi moguće opasnosti te odrediti mjere kojima se uklanjanja ili smanjuje opasnost. Također je potrebno prepoznati radne procese koji su pod povećanim rizikom te za njihovo vršenje odrediti posebne mjere zaštite na radu.

Tijekom provedbe biomedicinskog antropološkog terenskog istraživanja članovi istraživačkog tima u sklopu svog radnog procesa mogu biti izloženi sljedećim mogućim rizicima:

Biološki agensi

Biološki agensi razvrstani su u četiri skupine s obzirom na razinu rizika od zaraze. Primjenjujući zaštitne mjere pri radu, čuva se ne samo vlastito zdravlje i zdravlje ispitanika već se time ostvaruje uloga u sprječavanju širenja infekcija.

Pri bilo kojoj aktivnosti koja uključuje rizik od izlaganja biološkim agensima, potrebno je utvrditi prirodu, stupanj i trajanje izloženosti osobe, kako bi se omogućila procjena rizika po zdravlje ili sigurnost te odredila primjena potrebnih mjera.

Jedna od najvažnijih preventivnih mjera je cijepljenje koje je predviđeno za one djelatnike koji su uključeni u radne procese s povećanom opasnosti od izloženosti biološkim agensima. Cijepljenje djelatnika i zaštita

INSTITUT ZA ANTROPOLOGIJU

od infektivnih agensa provodi se ovisno o riziku kojem je djelatnik tijekom svog rada izložen. Primjerice, cijepljenje protiv hepatitisa B kod osoba koji rade s krvlju i krvnim derivatima, u cilju sprečavanja pobola od bolesti za koje postoji cjepivo.

Ubodni incidenti

Ozljede oštrim predmetima □ ubodne incidente □ potrebno je spriječiti, a ako se ozljeda dogodi, treba ju odmah sanirati te prijaviti. U ovu skupinu rizika uključena je i mogućnost uboda upotrijebljenim (kontaminiranim) iglama, a te ozljede značajne su ne toliko zbog težine ozljede koliko zbog opasnosti od prenošenja zaraze. U praksi je prepoznato više od 20 patogena koji na taj način mogu prenijeti zarazu, ali se kao najopasnije navode zaraze virusom hepatitisa B (HBV), virusom hepatitisa C (HCV) i virusom humane imunodeficijencije (HIV).

Rad s pojedinim instrumentima

Preduvjet sigurnosti u radu s pojedinim instrumentima i uređajima je obavezna edukacija djelatnika prije njihovog prvog korištenja. Voditelj istraživanja dužan je voditi računa i o redovitom servisu uređaja, što uključuje njihovu validaciju i kalibraciju.

Opasnost od zračenja

U slučaju izloženosti i opasnosti od ionizirajućeg i neionizirajućeg zračenja, važno je da se uz opće mjere zaštite, poduzimaju i mjere osobne zaštite i kontrole osobne izloženosti kako bi se na vrijeme spriječile promjene u zdravstvenom stanju članova istraživačkog tima. Jedna od mjera prevencije je i redovito servisiranje i zamjena dijelova uređaja, jer oni mogu biti uzrok pojačanom štetnom djelovanju po zdravlje.

Medicinski otpad

Tijekom terenskog rada nastaju različite vrste medicinskog i ostalog otpada. Stoga je potrebno organizirati pravilno odvajanje i zbrinjavanje otpada po vrstama na način da se odrede mjesta i način njihovog privremenog odlaganja do njihovog trajnog zbrinjavanja od strane neke od ovlaštenih tvrtki.

Psihosocijalni stres

Ponekad tijekom provedbe biomedicinskog antropološkog terenskog istraživanja □ posebno u slučaju kada su ispitanici pripadnici ranjivih društvenih skupina □ članovi istraživačkog tima mogu biti izloženi povećanom riziku od psihosocijalnog stresa. Stoga uoči provedbe takvog istraživanja voditelj istraživanja treba kontaktirati nadležnu socijalnu službu i raspitati se o populaciji. Također je poželjno uoči provedbe istraživanja uspostaviti kontakt s istaknutim pripadnicima te populaciji ili s osobom/ama koje imaju autoritet u toj populaciji te kod njih steći pozitivan odnos prema planiranom terenskom istraživanju. Za slučaj incidentnih situacija, voditelj terena treba imati pripremljene brojeve telefona nadležne socijalne službe, nadležnog tima obiteljske medicine, policijske stanice te ukoliko je gore opisan pozitivan kontakt ostvaren, treba imati i telefonske brojeve osoba od puzdanja za tu populaciju.

MJESTO RADA

Mjesto rada je svako mjesto, prostor odnosno prostorija gdje djelatnici rade, a u kontekstu biomedicinskih antropoloških istraživanja, to je izdvojeno mjesto rada na kojem istraživački tim Instituta za antropologiju provodi terensko istraživanje.

Oprema i prostorije u kojima se provodi biomedicinski terenski rad moraju biti sukladni zahtjevima za njegovo sigurno i djelotvorno provođenje.

Na mjestu rada potrebno je osigurati sigurnost i zaštitu zdravlja svih sudionika ovog procesa: istraživača, stručnog osoblja koje provodi terensko istraživanje kao i ispitanika.

INSTITUT ZA ANTROPOLOGIJU

Opći uvjeti koje mora zadovoljavati mjesto terenskog rada su:

- radni prostori moraju imati potrebnu radnu površinu, puteve za prolaz, prijevoz opreme i evakuaciju
- prostori trebaju biti osigurani od požara te mora postojati barem jedan ispravan vatrogasni aparat za gašenje požara
- radni prostori trebaju imati potrebnu temperaturu i vlažnost zraka
- treba biti osigurana propisana umjetna i prirodna rasvjeta
- radni prostor ne smije biti izložen snažnom izvoru buke i vibracija
- prostori su osigurani od štetnih atmosferskih i klimatskih utjecaja
- treba biti osiguran potreban broj prostorija, instalacija i uređaja za osobnu higijenu.

Terenski rad mora biti organiziran na način da djelatnik koji ima potrebne sposobnosti i znanja uz normalnu pažnju može raditi bez opasnosti za svoj život i zdravlje kao i za život i zdravlje ostalih osoba uključenih u istraživanje te bez opasnosti za sredstva rada.

Stoga zaštita na radu obuhvaća i sve ono što u bilo kojem vidu može utjecati na sigurnost života i zdravlje sudionika kao što su:

- zaštitne naprave na uređajima koji se koriste
- opskrba potrebnim osobnim zaštitnim sredstvima i opremom
- sanitarni uređaji koji omogućavaju održavanje opće i osobne higijene
- osposobljavanje djelatnika za sigurno obavljanje pojedinih poslova.

OSOBNA ZAŠTITNA SREDSTVA

Pod osobnim zaštitnim sredstvima smatraju se odjevni i drugi predmeti i uređaji koje na sebi nose osobe pri radu, a služe za sprečavanje povreda, profesionalnih ili drugih oboljenja i drugih štetnih posljedica.

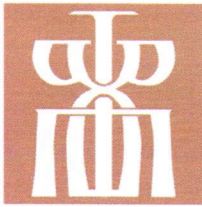
Za učinkovitost provedbi mjera sigurnosti na radu potrebno je osigurati i koristiti osobna zaštitna sredstva čija je svrha poglavito zaštita sluznice i kože djelatnika od krvi/tjelesnih tekućina te sprječavanje kontaminacije odjeće i smanjenje mogućnosti širenja mikroorganizama s osoba ili predmeta na druge osobe ili okolinu, odnosno za prevenciju profesionalne izloženosti infekcijama.

Treba koristiti zaštitnu odjeću koja odgovara određenim standardima, a odgovornost za primjenu mjera zaštite (osobnih zaštitnih sredstava i zaštitnih radnji) je na svakom članu istraživačkog tima. Ustanova □ nositelj istraživanja □ mora svim članovima istraživačkog tima osigurati izobrazbu i dostupnost osobnih zaštitnih sredstava. Sami članovi istraživačkog tima moraju biti svjesni svog profesionalnog rizika te pravilno i dosljedno koristiti mjere zaštite.

VODITELJ TERENSKOG ISTRAŽIVANJA

Voditelj terenskog istraživanja dužan je osigurati sve uvjete za siguran rad na terenu, uključujući odgovarajuću zaštitu svih sudionika u istraživanju te osigurati otklanjanje očitog neposrednog rizika ili opasnosti. Voditelj vodi računa o načinu zaštite zdravlja osoba izloženih pojedinim štetnostima (ionizirajuća i neionizirajuća zračenja, kemijske i biološke štetnosti, fizikalne štetnosti).

Voditelj vrši procjenu kojom se utvrđuje rizik za oštećenje zdravlja na pojedinom radnom mjestu i pri izloženosti pojedinoj štetnosti ili skupini štetnosti. U svrhu procjene uvjeta rada (rizika) voditelj uoči dana početka provedbe terenskog istraživanja obilazi mjesto rada u cilju identifikacije prisutnosti i razine

INSTITUT ZA ANTROPOLOGIJU

pojedinih rizika. Slijedom ovog uvida, daje preporuke za korekciju i prilagodbu radnih uvjeta te vrši provjeru provedbe propisanih mjera zaštite na radu na poslovima gdje su članovi istraživačkog tima izloženi štetnostima, opasnostima i naporima koji ugrožavaju zdravlje.

Voditelj terenskog istraživanja također je dužan voditi računa:

- da se u najvećoj mogućoj mjeri provede otklanjanje rizika za moguću izloženost od ubodnih incidenata i drugih ozljeda te izloženosti drugim štetnostima
- da se na poslove, odnosno, radne zadatke ne rasporedi djelatnik koji nije osposobljen za rad na siguran način
- da se sredstva rada i osobna zaštitna sredstva koriste prema njihovoj namjeni i da ih upotrebljavaju samo radnici kojima su povjerena
- da prekine rad djelatnika koji ne postupa po pravilima zaštite na radu ili po uputama proizvođača instrumenta/uređaja kojeg koristi
- da za vrijeme odvijanja terenskog rada nitko od sudionika (istraživači, ispitanici) ne uživa alkohol ili druga sredstva ovisnosti te da osoba koja je pod utjecajem alkohola ili drugih sredstava ovisnosti bude udaljena s mjesta rada
- da se ne puši u prostoriji u kojoj se odvija terenski rad.

OSTALI ČLANOVI ISTRAŽIVAČKOG TIMA

Osobe uključene u provedbu terenskih biomedicinskih istraživanja (istraživači i stručno osoblje):

- dužne su primjenjivati strukom predviđene posebne postupke u svim aktivnostima za koje su zadužene pri uporabi opasnih radnih tvari, korištenju instrumenata te ophođenju s ispitanicima
- imaju obvezu stalnog i ispravnog korištenja odgovarajućih osobnih zaštitnih sredstava i zaštitnih naprava
- vode računa o mikroklimatskim i klimatskim uvjetima na terenu te ostalim uvjetima (primjerice hodanje skliskim i blatnjavim površinama) i tome prilagođavaju osobnu zaštitnu odjeću i obuću
- vode računa i obavještavaju voditelja istraživanja o situacijama u kojima može biti ugrožena sigurnost članova istraživačkog tima (primjerice, izloženost opasnostima u prometu, neodgovarajuća dužina trajanja vožnje i odmora, i dr.)
- trebaju prijaviti voditelju istraživanja moguću izloženost od ubodnih incidenata kao i drugih ozljeda
- sudjeluju u zbrinjavanju unesrećene ili oboljele osobe do njenog zbrinjavanja od strane nadležnog medicinskog tima
- sudjeluju u svim aktivnostima sprečavanja širenja zaraze, u slučaju prisutnosti epidemije u vrijeme provođenja terenskog rada.

PRUŽANJE PRVE POMOĆI I HITNE MEDICINSKE POMOĆI

Prvu pomoć kao i hitnu medicinsku pomoć ozlijeđenoj ili naglo oboljeloj osobi za vrijeme odvijanja terenskog istraživanja, pružaju djelatnici osposobljeni za pružanje prve pomoći i ostali djelatnici koji se zateknu u neposrednoj blizini.

Voditelj terena je odgovoran za pravodobno pružanje prve pomoći ozlijeđenoj ili naglo oboljeloj osobi.

Na terenskom istraživanju obavezno je imati kutiju za prvu medicinsku pomoć.

INSTITUT ZA ANTROPOLOGIJU

Na njoj mora biti označeno: broj 194 (za poziv stanici za hitnu pomoć) kao i adresa i telefonski broj najbliže zdravstvene ustanove.

U slučaju ozljede na radu, a do upućivanja na liječenje nadležnoj zdravstvenoj ustanovi, primjenjuje se sljedeći postupak:

- ozlijeđenu ili oboljelu osobu prenosi se u slobodnu prostoriju i smješta u najpogodniji položaj
- osoba zadužena i obučena za pružanje prve pomoći pruža prvu medicinsku pomoć
- osigurava se dežurstvo stručne osobe za prvu pomoć uz bolesnika do dolaska nadležne zdravstvene ekipe
- o oboljenju ili povredi obavještava se nadležna zdravstvena ustanova
- o oboljenju ili povredi obavještava se uprava Instituta za antropologiju, kao ustanove nositeljice istraživanja.

TERENSKO ISTRAŽIVANJE KOJE SE ODVIJA U UVJETIMA EPIDEMIJE

Primjer protokola za postupanje u vrijeme pandemije SARS-Cov-2

Svi sudionici terenskog istraživanja trebaju voditi brigu, i upozoravati druge da to čine, o poštivanju pravila fizičkog distanciranja, odnosno izbjegavanju bliskog kontakta između osoba u razmaku od najmanje 2 metra.

Prije dolaska, ispitanike se upućuje da dođu bez pratnje i s vlastitom maskom na licu.

Sa svakim ispitanikom prolazi se određeni set pitanja kako bi se utvrdile potencijalne zdravstvene tegobe i/ili opasnosti od zaraze. Ta se pitanja odnose na putovanja u rizična područja u zadnjih 14 dana, kontakte s osobama koje su zaražene s COVID-19, jesu li bili u samoizolaciji ili karanteni u zadnjih 14 dana te jesu li u zadnjih 14 dana imali povišenu temperaturu ili respiratorne probleme.

Na ulaznim vratima mjesta terenskog istraživanja postavlja se informacija o preventivnim mjerama zaštite od COVID-19.

Na ulazu u prostor osigurana je baktericidna i virucidna barijera za obuću (tkanina natopljena dezinficijensom koja se mijenja svakog dana).

Na ulazu u prostor obavezna je dezinfekciju ruku s posebnim sredstvima koja su pripremljena.

Prostorije se redovito provjetravaju.

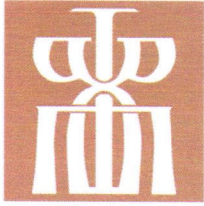
Radni prostor se redovito i kontinuirano održava čistim i dezinficiranim, a posebnu pažnju pridaje se površinama s kojima su sudionici terenskog istraživanja najčešće u kontaktu: kvake, radne površine, toalet, pipe, rukohvati.

Nakon svakog ispitanika pribor, uređaji i instrumenti se dezinficiraju.

Također, osigurava se dovoljan vremenski razmak između svakog ispitanika kako bi se izvršila dodatna dezinfekcija prostora, a kretanje svih sudionika terenskog istraživanja potrebno je svesti na najmanju moguću mjeru.

Istraživači i stručni suradnici koji provode istraživanje kontinuirano nose zaštitne maske.

Istraživači koji ne mogu ostvariti potrebnu fizičku distancu s ispitanicima zbog prirode dijela istraživanja kojeg obavljaju - vađenje krvi, liječnički pregled, biometrijska mjerenja - antropometrija, spirometrija, denzitometrija, i drugo - dodatno moraju biti zaštićeni jednokratnim rukavicama i zaštitnim maskama veće razine filtriranja (npr. FFP2).

**INSTITUT ZA
ANTROPOLOGIJU**

Voditelj istraživanja

Potvrđujem da sam upoznat sa svim gore navedenim uputama te da ću se istih pridržavati:

Ime i prezime:

potpis:
